

su 7.5.2017

kirjaamo@okv.fi

Kantelu oikeuskanslerille ministerien tuomarivaloista 5.5.2017

Toimenpide, jota pidän virheellisenä: Oikeusministeri **Antti Häkkänen**, maa- ja metsätalousministeri **Jari Leppä** sekä eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri **Sampo Terho** vannoinvat valtioneuvoston yleisistunnossa 5.5.2017 virkavalan lisäksi tuomarinvalan tuomarinvakuutuksen antamisen sijasta **valtioneuvoston kansliassa** toimivan valtiosihteerin **Paula Lehtomäen** johdolla. Tämä on mielestäni virheellistä siksi, että voimassa olevat lait eivät enää 1.1.2017 alkaen sisällä tuomarinvalaa eivätkä tuomarinvalan kaavaa.

Tarkemmin: Valtioneuvoston verkkosivuillaan 5.5.2017 klo 12.08 julkaiseman valtioneuvoston yleisistunnon 5.5.2017 klo 11.15 päätösluettelon mukaan kyseiset ministerit vannoinvat virka- ja tuomarinvalan. Tilaisuudesta on myös olemassa video Ylen verkkosivuilla (yle.fi/uutiset/3-9596662).

Tuomarinvalan vannominen perusteltiin asetuksella virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarinvalasta ja tuomarinvakuutuksesta (1183/1987). Asetuksen 3 §:n mukaan valtioneuvoston jäsenen on vannottava virkavala ja tuomarinvala tai annettava virkavakuutus ja tuomarinvakuutus ennen tehtävään ryhtymistään; asetuksen 10 §:n mukaan valtioneuvoston jäsen vannoo valan tai antaa vakuutuksen valtioneuvoston yleisistunnossa; ja asetuksen 13 §:n 1 momentin mukaan [se], joka on vannonut virkavalan tai tuomarinvalan taikka antanut virkavakuutuksen tai tuomarinvakuutuksen, ei ole velvollinen uudestaan vannomaan vastaavaa valaa eikä antamaan vastaavaa vakuutusta.

Mutta saman asetuksen 6 §:n mukaan tuomarinvalan ja tuomarinvakuutuksen kaavasta säädetään oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 7 §:ssä ("Tuomari vannokoon tämän valan: Minä N. N. lupaan ja vannon Jumalan ja hänen pyhän evankeliuminsa kautta ..."), ja tämä säännös taas poistui 1 luvusta 1.1.2017 oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 683/2016 nojalla, kuten poistui myös tuomarinvalasta ja tuomarinvakuutuksesta säätänyt oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 a §. (Uutisvideolta kuultuna tuossa vuodelta 1734 olevassa tuomarinvalan kaavassa oli sana "Ruotsin" korvattu sanalla "Suomen".) Tuomarinvakuutuksesta ja sen sanamuodosta säädetään 1.1.2017 voimaan tulleen tuomioistuinlain (673/2016) 1 luvun 7 §:ssä. Tuomarinvalaa eivät lait enää tunne.

Mielestäni mainitsemaani asetusta ei voi asettaa niiden lakien edelle, jotka eduskunta hyväksyi käsitellessään hallituksen esitystä tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 7/2016 vp). Ei ole esimerkiksi

ajateltavissa, että joku vaatisi, että hänen on saatava vanna tuomarinvala tuomarinvakuutuksen antamisen sijasta sen nojalla. että asetuksen 2 §:n mukaan tuomioistuinten jäsenten lisäksi velvollinen vannomaan tuomarinvalan tai antamaan tuomarinvakuutuksen ryhtyessään hoitamaan virkaansa tai tehtäväänsä on se, joka yksin tai kollegiaalisessa menettelyssä ratkaisee hallintolainkäyttöön kuuluvia asioita.

Näin ollen mielestäni valtioneuvoston jäsen ei voi enää vanna tuomarinvalaa ennen tehtävään ryhtymistään.

Tätä kantaani vahvistaa seuraavasti kuuluva oikeuskansleri Jaakko Jonkan ratkaisu hänen 1.12.2016 antamassaan vastauksessa (OKV/1694/1/2016) kanteluuni, johon palaan alla: ”Jos valtion virkamieslaki tuntee edelleen sekä virkavalan että virkavakuutuksen, tuomarinvalasta luopuminen ei sinällään estä sitä, että valtioneuvoston jäsen, joka ei ole aikaisemmin vannonut virkavalaa tai antanut virkavakuutusta, vannoo halutessaan virkavalan.” Siis hänkin lähti siitä, kuten minä tuossa kantelussani lähdin ja tässä kantelussani lähden, että ajankohtaan 1.1.2017 liittyy tuomarinvalasta luopuminen — myös valtioneuvoston jäsenten osalta.

Virkavalasta. Esitin 24.11.2016 pyynnön oikeuskanslerille tarkoin valvoa virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarinvalasta ja tuomarinvakuutuksesta annetun asetuksen tiukkaa noudattamista valtioneuvoston yleisistunnoissa ennen valtioneuvoston jäsenen tehtäväänsä ryhtymistään: virkavalan vannonnosta ei olisi sallittava 1.1.2017 alkaen. Pyyntöni pyysin tarvittaessa ottamaan jälkikäteisenä kanteluna siinä tapauksessa, että pyyntöäni ei olisi voitu noudattaa etukäteisvalvontana. Oikeuskansleri otti pyyntöni kanteluna; ks. yllä.

Asetuksen 3 §:n sanamuoto tiukasti ottaen todellakin vaatisi valtioneuvoston jäsenen joko vannomaan kaksi valaa tai antamaan kaksi vakuutusta, jolloin tuomarinvalasta luopuminen merkitsisi myöskin tosiasiallista virkavalasta luopumista. (Kuten kantelussani huomautin, nurinkurista kyllä asetuksen perusteella keskusviraston pääjohtaja voisi valtioneuvoston yleisistunnossa halutessaan edelleenkin vanna virkavalan virkavakuutuksen antamisen sijasta vaikka välttämättä antaisikin tuomarinvakuutuksen.) Mutta oikeuskansleri siis asetti valtion virkamieslain asetuksen sanamuodon edelle. Se on ymmärrettävää. Toisaalta asetuksen tiukan sanamuodon syynä saattaa myös olla vain pelkkä halu suppeaan ilmaisuun. Selvää joka tapauksessa on, että jos virkavala on vannottu tai virkavakuutus annettu eri aikaan kuin tuomarinvala on vannottu tai tuomarinvakuutus annettu, niin jompikumpi niistä on saanut olla vala ja toinen vakuutus asetuksen estämättä ennen 1.1.2017; niin on saattanut hyvästä ja ymmärrettävästä syystä oikeasti joskus käydäkin. Mutta valat toisiinsa ja vakuutukset toisiinsa sitominen on sikäli ym-

märrettävää, että on hankala edes nähdä syytä sille, että joku olisi samassa valtioneuvoston yleisistunnonssa halunnut vannoa toisen tai toisen valoista ja antaa toisen tai toisen vakuutuksista; niin ei varmaankaan ole koskaan tapahtunut.

Mutta oikeuskanslerin ratkaisun tähden siis vastaisuudessa tilanne olisi se, että valtioneuvoston jäsen saisi (keskusviraston pääjohtajan lailla) halutessaan valtioneuvoston yleisistunnonssa vannoa virkavalan virkavakuutuksen antamisen sijasta vaikka vailla vaihtoehtoa antaisi tuomarinvakuutuksen.

Sellaisen vala-vakuutus-yhdistelmän valitsemisen harkintaan ei asetuksen kirjoittajalla varmaankaan ole ollut tarkoitus ketään saattaa; yhdistelmään on absurdi. Jo siksi yhdistelmän mahdollisuus pitäisi poistaa poistamalla asetuksesta, paitsi tietysti viittaukset tuomarinvalaan, myös viittaukset virkavalaan. Äskeistä varten taas — ja mielestäni muutoinkin — valtion virkamieslain (750/1994) seuraavasti kuuluvasta 70 §:stä tulisi poistaa kursi-voimani sanat: ”Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset *virkaavalasta ja virkavakuutuksesta*.” Virkaavalasta olisi siis mielestäni samalla luovuttava. Asetukselle pohjan antavaksi 70 § muutettiin 1.5.2015 alkaen.

Kuten oikeuskanslerikin totesi, tuomioistuinlain 1 luvun 7 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tuomarin valasta luopumisen myötä tulisi tarkistaa virkaavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarinvalasta ja tuomarinvakuutuksesta annettua asetusta. Samaa on korostettu hallituksen esityksen luvussa 2 *Tarkemmat säännökset ja määräykset*. Asetuksen muutoksen valmistelu kuuluisi **valtionvarainministeriölle** ja **oikeusministeriölle**. Mutta mitään ei ole tapahtunut, ja seuraukset ovat sotkuiset.

Jo johdonmukaisuuden vuoksi uskonnollinen virkavala olisi todellakin kokonaan poistettava lainsäädännöstä yksinomaisen virkavakuutuksen hyväksi kuten todistajan ja asiantuntijan uskonnolliset valat poistettiin yleisistä ja hallintotuomioistuimista 1.1.2016 alkaen yksinomaisten todistajan ja asiantuntijan vakuutusten hyväksi ja uskonnollinen tuomarinvala poistettiin 1.1.2017 alkaen yksinomaisen tuomarinvakuutuksen hyväksi. Perusteluiksi tälle muutokselle kävisivät samat perustelut kuin noille muutoksille: ”Kuultavien yhdenmukaisen kohtelun ja uskonnonvapauden kannalta voidaan pitää perusteltuna, että henkilöä kuullaan neutraalin vakuutuksen nojalla.” ”Ylipäätään henkilöllä ei ole velvollisuutta toimia niin, että toiminnasta voitaisiin tehdä päätelmiä hänen vakaumuksestaan.” (HE 46/2014 vp, s. 35–36.) ”Tuomarin tehtävä on maallinen tehtävä, mistä syystä uskonnollisesta tuomarinvalasta luovuttaisiin.” (HE 7/2016 vp, s. 69.) Molemmat perustelusuunnat — yksityinen ja yleinen — osuisivat myös valtioneuvoston uusien jäsenten absurdin vala-vakuutus-yhdistelmän harkinnan tarpeen eliminointiin. Valtion virkamieslain muutoksen valmistelu kuuluisi **valtionvarainministeriölle**.

Virkavalasta luopuminen on myös edustamani yhdistyksen tavoite.

Vakuutusten kaavoista. Edustamani yhdistys varmisti lausunnoillaan, että todistajan, asiantuntijan ja tuomarin vakuutusten kaavoissa lukee sekä asiallisesti että kieliopillisesti oikein ”kunniani ja omantuntoni kautta” niille ehdotetun ilmaisun ”kunnian [kenen tai minkä tahon kunnian?] ja omantuntoni kautta” sijasta. Lisätty *i*-omistuspäätte oli tärkeää, sillä kun kantelin 2009–2012 eduskunnan oikeusasiamiehelle puolustusvoimien kirkollisesta työstä ja elämäkatsomustiedon opetuksesta, niin pyyntööni elämäkatsomustiedon opetuksessa käytettävästä sotilasvakuutusta koskevasta materiaalista saamastani vastauksesta paljastui, että sotilasvakuutuksesta ei ollut lainkaan omaa itsenäistä materiaaliaan mutta että kylläkin muun muassa oppituntimateriaali *Asevelvollisuus ja sotilasvala* (PE kirkollisasiaintoimisto 11.2.1970, 10 sivua) sanoi vakuutusta halventavasti, että Uuden Testamentin kielenkäytössä ”kunnia ja omatunto” perustuvat Jumalan kunniaan ja Pyhän Hengen ohjaukseen. (Kanteluni johtivat siihen katastrofiin, että sotilaspapin kirkolliset oppitunnit ja valtionkirkkoihin kuulumattomille sallittu elämäkatsomustiedon opetus yhdistettiin kaikille yhteiseksi sotilaspappien opetuksiksi, mikä on peruste kieltäytyä aseista uskonnonvapauden tähden ja valita lisäksi totaalikieltäytyminen kuuden kuukauden valvontarangaistuksineen.)

Virkavakuutuksen kaava yllä mainitussa asetuksessa on kunnossa.

Ministerien oikeudeton tuomarinvala ei tämänkään taustan tähden ole yhdistyksemme kannalta mitätön asia. Itse odotin kuulevani tuomarinvakuutuksen (sen *i*-omistusliitteineen!). Uskoin tuomarinvakuutuksen antamiseen myös vielä niin paljon, että aamupäivällä 5.5.2017 lähetin Helsingin Sanomien verkkosivuilla olleeseen uutiseen kolmesta uudesta ministeristä (julkaisematta jääneen) kommentin, että uutisen puhe virka- ja tuomarinvaloista oli virheellinen ja että se perustui vain valtioneuvoston kanslian samalla lailla virheelliseen tiedotteeseen asian oikeasta laidasta. Mutta siis ällistyksekseni erehdyin, minkä myöhemmässä lehden julkaisemassa kommentissani myönsin.

Vala–vakuutus-yhdistelmän absurdiudesta. Lähden nyt siitä, että vastaisuudessa kukaan ei tuomarinvalaa vanno. Silloin valtioneuvoston jäsenen vannoma virkavalala ja antama tuomarinvakuutus on yhdistelmä, joka kertoo lainsäädännön epäjohdonmukaisuudesta ja jälkeenjääneisyydestä, ehkäpä myös perusteettomasta muutosvastarinnasta ja oikeudettomasta laiskotelusta. Yhdistelmä on tehtävä mahdottomaksi mitä pikimmiten, ja samalla siis poistettava virkavalala lainsäädännöstä. Tämä yhdistelmä, jonka mahdollisuutta ei todellakaan ole oikeasti tarkoitettu, on naurettava: ensin uskonnollisesta valasta tiukasti kiinni pitäminen ja sitten kuitenkin taas neutraaliin vakuutukseen pakottuminen. Tai ainakin itse sen naurettavaksi koen, koska toisaalta koen nämä asiat vakaviksi, en yhdentekeviksi. Siksi en epäröi yrittää

saada yleisökin näkemään tämä naurettavuus ja saada se tällöin reagoimaan asiaan sen mukaisesti pilkkallisesti, sillä koen olevani oikeassa ja siksi oikeutettu käyttämään pilkkaakin keinonani. Mutta se yritykseni saattaa jäädä tyhjäksi, jos yleisö ei pidä asiaa tärkeänä. Joka tapauksessa olen tämän keinon esittänyt Helsingin Sanomien verkkosivuilla julkaistuissa kommentteissani ja esitän tämän pilkkakeinoni myös alempana. Näin vastainen valtioneuvoston uusi jäsen toivottavasti joutuisi kokemaan itse mielessään valavakuutus-vaihtoehdon valinnan naurettavuuden ja epäarvokkuuden, vaikka hän sellaista vaihtoehtoa ehkä siltä arvokkuutta etsien mahdollisesti harkitsisikin. Mutta ajatus joutua pilkkalaulun kohteeksi saattaisi pidättää hänet siitä.

Joka tapauksessa tuomarinvakuutuksen aseman turvaamiseksi olisi päätettävä, että jos uusi valtioneuvoston jäsen valitsee virkavalan vannomisen kaksi sormea Raamatulla, niin ennen tuomarinvakuutuksen antamista olisi sen kannalta epäasiallinen Raamattu otettava pöydältä pois. Tämä ei saa jäädä ministerin itsensä tahdon varaan, vaan se olisi otettava vakiokäytännöksi. Tietysti Raamatun noukkiminen pöydältä saattaisi näyttää televisiokuvassa omituiselta välikohtaukselta, mutta sen vaatisi tuomarinvakuutuksen tunnus-
tuksettomuus. Jos Raamatun poimiminen näyttäisi jopa naurettavalta, niin sehän juuri kertoisi aivan oikein koko tilanteen naurettavuuden, johon taas olisi johtanut, ei tuomarinvakuutus, vaan uskonnollinen virkavala.

Tämä Raamatun poistaminen pöydältä olisi hyvin aiheellista myöskin seuraavasta syystä. Keskisuomalainen julkaisi verkkosivuillaan 29.5.2015 klo 15:55 uutisen otsikoltaan ”Raamattu ei kelvannut Soinille — Antoi vakuutuksen käsi lakikirjalla”. Poiminta uutisen tekstistä: ”Sekä [Timo] Soini että perussuomalaisten toinen ministeri, oikeus- ja työministeri Jari Lindström antoivat virka- ja tuomarinvakuutuksen Suomen lakikirja edessään.” Uutisen valokuvassa Lindström ja Soini ovat ilmeisesti antamassa virka- ja tuomarinvakuutuksiaan, ja pöydällä heidän edessään on avattuna paksu kirja. Mutta se on tietysti se Raamattu, josta puhutaan seuraavassa uutisen otteessa: ”Viisi ministeriä vannoi virka- ja tuomarINVALAN sormet Raamatun päällä.” Suomen lakikirjaa taas ei ole olemassakaan, mutta jos olisi, se olisi sikäli oikeassa paikassa, että juuri samojen pöytien äärellähän siihen kirjaan ehdotettaisiin muutoksia ja lisäyksiä. Kuitenkin erehdyksistään huolimatta toimittaja oli tajunnut asian aivan oikein: vakuutuksiin ei Raamattu kuulu. Tämän seikan korostamiseksi Raamattu olisi tosiaankin toimitettava pöydältä muualle ennen vakuutuksen tai vakuutusten antamista.

Toivon oikeuskanslerilta seuraavaa:

(1) Oikeuskanslerin on kerrottava ministereille Häkkänen, Leppä ja Terho, että heidän 5.5.2017 vannomansa tuomarINVALA on pätemätön ja että hei-

dän on annettava tuomarinvakuutus valtioneuvoston yleisistunnossa mahdollisimman pian. Oikeuskanslerin on pyydettävä toimittamaan tuomarinvakuutuksen antamisesta minulle pöytäkirjanote.

(2) Tuomarinvalan vannottaminen tuomarinvakuutuksen annattamisen sijasta valtioneuvoston yleisistunnossa 5.5.2017 oli ilmeisestikin vain valtiosihteeri Paula Lehtomäen tai yleisemmin valtioneuvoston kanslian työtapaturma eikä tarkoituksellinen laista piittaamattomuus.

Mutta oikeuskanslerin olisi kerrottava valtiosihteeri Lehtomäelle (ja sama siirtyisi koskemaan Lehtomäkeä mahdollisesti joskus sijaistamaan joutuvaa muuta virkamiestä valtioneuvoston kansliasta), että hänet veloitetaan toimimaan seuraavalla tavalla ainakin yhden valtioneuvoston jäsenen ensin vannoessa virkavalan ja sen jälkeen ainakin yhden valtioneuvoston jäsenen antaessa virkavakuutuksen tai tuomarinvakuutuksen. Hänen olisi ensin johdettava virkavalan vannominen seuraavin tavanmukaisin sanoin: ”Pyydän Teitä asettamaan kaksi sormea Raamatulle. Lausukaa perässäni: (virkavalan kaava).” Tämän jälkeen hänen olisi esitettävä seuraavat vuorosanat Anita Hirvosen tunnetun iskelmän *Sormet pois* (1967) alkusanojen mukaisesti (enkä tarkoita, että sanoja pitäisi katsoa näitä alkusanoja pidemmälle) sen sävelellä laulaen ja tilanteen mukaisen vaihtoehdon valiten: ”**Sormet pois, pikkupoika (/pikkutyttö/pikkupojat/pikkutyöt/pikkuministerit), sormet pois!**” Sen jälkeen Raamattu olisi poistettava pöydältä. Tämän jälkeen hänen olisi johdettava vakuutuksen tai vakuutusten antaminen seuraavin tavanmukaisin sanoin: ”Lausukaa perässäni: (virkavakuutuksen kaava). Lausukaa perässäni: (tuomarinvakuutuksen kaava).”

Ellei Perussuomalaiset rp:n puoluekokouksesta 10.–11.6.2017 muuta johduisi, seuraava uusi valtioneuvoston jäsen olisi tunnetusti kansanedustaja **Annika Saarikko** ensi kesänä. Pyydän anteeksi, mutta yritän silloin saada ainakin yleisön laulamaan ”Sormet pois, pikkutyttö, sormet pois!” tilanteen niin mahdollisesti vaatiessa. Mutta toivonkin, ettei se sitä vaatisi.

(3) Sikäli kuin se olisi mahdollista, oikeuskanslerin olisi kiinnitettävä asianomaisten ministeriöiden huomio siihen, että asetus virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarinvalasta ja tuomarinvakuutuksesta olisi vastaisten virheellisyyksien välttämiseksi pikimmiten korvattava asetuksella virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarinvakuutuksesta — tai vielä paremmin asetuksella virkavakuutuksesta ja tuomarinvakuutuksesta.

Kantelija:

matematiikan dosentti Jouni Luukkainen
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry (www.ateistit.fi)
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI
045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi

Tiedoksi sähköpostitse:

Ministeri Antti Häkkänen, antti.hakkanen@om.fi

Ministeri Jari Leppä, jari.leppa@mmm.fi

Ministeri Sampo Terho, sampo.terho@minedu.fi

Valtiosihteeri Paula Lehtomäki, paula.lehtomaki@vnk.fi

Valtioneuvoston kanslian kirjaamo, kirjaamo@vnk.fi

Valtiovarainministeriön kirjaamo, valtiovarainministerio@vm.fi

Oikeusministeriön kirjaamo, oikeusministerio@om.fi

Kansanedustaja Annika Saarikko, annika.saarikko@eduskunta.fi